

«Тасдиқ мекунам»
Ректори ДИТ, профессор
Хушвахтзода Қ.Х.
2023с.

ХУЛОСАИ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Диссертатсияи Саидова Ситора Назаровна дар мавзӯи “Зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон ва роҳҳои ҳалли онҳо” (таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ) аз рӯи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ дар кафедраи ҷомеашиносии Муассисаи давлатии таълимии “Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар ш. Хучанд” иҷро шуда, аз давраи яқум ва дуҷуми таҳқиқ дар муассисаи зикршуда гузаронида шудааст.

Кафедраи таърихи фалсафа ва фалсафаи иҷтимоии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон диссертатсияи Саидова Ситора Назаровнаро дар мавзӯи “Зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон ва роҳҳои ҳалли онҳо” (таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ) аз рӯи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ таҳлилу баррасӣ намуда, дар асоси барномаи муқарраршуда расмӣ таъйиншуда аз ҷониби кафедра хулосаи зеринро қабул намуд:

Диссертатсия кори илмӣ қонунии анҷомёфта буда, дараҷаи арзиш ва аҳаммияти назарӣ амалӣ ва наҷони илмӣ мебошад. Муаллиф пажӯҳиши пурдомана ва муфассалро анҷом додааст, ки дар натиҷа қор дар сатҳи хуби илмӣ таҳия гардидааст.

Дар рафти таҳқиқоти илмӣ унвонҷӯ аз усул ва равишҳои маъмулии илмҳои фалсафӣ истифода намуда, мавзӯи мавриди таҳқиқро ба таври системавӣ матраҳ намудааст. Аз ҷумла дар диссертатсия ҷанбаҳои назариявӣ-методологии таҳқиқи масъалаи зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ ҳамчун манбаи ҳар гуна тағйирёбии инкишоф, тағйирёбии шакли зуҳури зиддият ва низоъҳо дар шароити ҷаҳонишавӣ ва бунёди ҷомеаи иттилоотӣ, вусъати нақши субъекти сиёсӣ (Пешвои сиёсӣ) дар ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ, сабаб ва оқибатҳои ҷанги шаҳрвандии таҳмилий, ваҳдати миллӣ ва фарҳанги таҳаммулпазирӣ ҳамчун василаи ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ, дар заминаи таҷрибаи сулҳофарини тоҷикон таҳқиқоти “моделҳои тоҷикона”-и ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор дода шудааст.

Маврид ба зикри хос аст, ки унвонҷӯ Саидова С. тавонистааст модели миллии ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоиро пешниҳод намояд. Дар диссертатсия нишон додааст, ки муаммои зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ яке аз мавзӯҳои меҳварии фалсафаи иҷтимоӣ буда, аз лиҳози амалияи ҷомеасозӣ ва давлатсозии муосир аз диққати дида, аҳаммияти бештар касб намудааст. Муаллифи диссертатсия дуруст қайд менамояд, ки “зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ ҳамеша пайгири ҷомеаҳо буда, онҳо дар шароити ҷаҳонишавӣ ва вусъати рақобати байни давлатҳо ва ҷомеаҳо баҳри

манфиатҳои геостратегӣ ва геосиёсии худ, аз нав тақсим намудани ҷаҳон ва авҷгирии “ҷангҳои иттилоотӣ” баҳри ғасби ақлу ҳуши инсон моҳияту зухурот, сабабу натиҷа ва воқеияту имконияти зухурашон тағйир ёфта, бо ҳислату паҳлуҳои нави то ба ҳол омӯхтанашуда ба назар намоён мегардад”.

Диссертант падидаҳои зиддият ва низоъҳоро дар заминаи таҷрибаи сулхофарини тоҷикон таҳлил намуда, таъкид менамояд, ки ҳалли мусолиҳатомезонаи онҳо дониш, маҳорату малака, масъулият, тафаккури эҷодӣ, дарк намудан ва қобилияти баланди идоракунии равандҳои иҷтимоӣро сиёсиро талаб менамояд. Санъати баланди субъектҳои идоракунии зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ бояд дар он зухур ёбад, ки мафҳумҳо ва арзишҳои дарёфт гарданд, ки ҳар ду тарафи мутақобиларо қонеъ гардонидани тавонанд. Агар ин андешаро вобаста ба низои байни тоҷикон матраҳ намоем, тоҷикон, ки дар гузашта таҷрибаи кофии ҳалли зиддият ва низоъҳоро надоштанд, ба таърихи гузаштаи худ назар афканда, чунин мафҳумҳоро ба мисли “ваҳдати миллӣ”, “ризоияти миллӣ” ва “таҳаммулпазирӣ”- ро руи қор оварданд, ки онҳо василаи муҳими ҳалли низои байни тоҷикон гаштанд.

Дар диссертатсия ба таври возеҳ муайян карда шудааст, ки модели нави давлатдорӣ заминаи модел ва технологияи нави ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ гашт. Бесобиқагии ин таҷриба дар он аст, ки дар заминаи таҷрибаи ҷаҳонӣ ва ватанӣ дар илми низоъшиносӣ модели нави ҳалли низоъҳо, ки ба дараҷаи муқовимати ҳарбӣ расида, бунёд карда шуд. Таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ, ки гузаронида шуд, маълум кард, ки имрӯз дар илми низоъшиносӣ модели тоҷикии ҳалли зиддият ва низои иҷтимоӣ арзи вуҷуд намуд. Зикр гаштааст, ки таҷрибаи тоҷикон дар ин самт ҳам дар доираҳои илмии дохилию байналмилалӣ ва ҳам дар доираҳои сиёсӣ расман эътироф гашта, мавриди омӯзиши васеъ қарор гирифтааст. Аз ин лиҳоз, бо итминони қомил гуфтан мумкин аст, ки Пешвои муаззами миллат Эмомалӣ Раҳмон меъмори назария ва концепсияи модели тоҷикии ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ маҳсуб меёбанд.

Дар бобҳои алоҳидаи диссертатсия зикр ва хулоса гардидааст, ки ҷаҳони имрӯза хеле осебпазир буда, зеро фишори омилҳои зиёд қарор дорад. Абарқудратҳо ба ҳар роҳи васила, ҳеч чизро дарёғ надошта, майл ба он доранд, ки дар ҷаҳон якҷаҳукмронии худро таъмин намоянд. Чунин вазъият аз намоёндагонии қишрҳои гуногуни ҷомеа, зубдагонии сиёсӣ тақозо менамояд, ки онҳо манфиатҳои миллиро дарк намуда, онро ҳифз намоянд, ваҳдати миллии худро аз даст надода, дар маҷмӯъ онро ҳамчун сутуни устуворгардонии Истиқлолияти давлатӣ истифода намоянд.

Мазмуну моҳият ва муҳтавои таҳқиқоти илмӣ, қоркардҳои методологии дар қор истифодашуда ва натиҷаҳои бадастовардашуда, махсусан тасаввуротро оид ба ташаккули мафҳумҳо ва назарияҳои илмӣ, ки доир ба ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ мебошанд, ғанӣ мегардонад. Зеро асосҳои назариявӣ-методологии таҳқиқот дар доираи асосҳои концептуалӣ, бо ба инобат гирифтани шарҳи ҳамгирӣ ва таҷзияи илмҳо, ташаккули назарияҳои иҷтимоӣ, асоснок кардани заминаҳои пайдоиш ва ташаккули мафҳумҳо ва таълимотҳои мухталиф оид ба

мавзуи мазкур ба танзим дароварда шудааст.

Мақсад ва вазифаҳои кори таҳқиқотӣ ба талаботи меъёрҳои муқарраршуда мувофиқ буда, ҳамроҳанг бо қисмати навгонӣ ва қисмати ба химоя пешниҳодшаванда мебошанд. Зимни пажӯҳиш методҳои назариявӣ ва амалии донишҳои илмӣ, аз ҷумла мушоҳида, муқоиса, санҷиш, таҳлил ва таркиб, коркарди мавод, усули герменевтикӣ, аксиологӣ, ҷамъбастанӣ, воқеъбинӣ, мантиқият, таърихият ва ғайра мавриди истифода қарор гирифтаанд.

Ҷанбаи назариявӣ амалӣ ва навоари қор дар он зоҳир мегардад, ки муҳаққиқ қушиш қардаст, то дар асоси таҳлил ва омӯзиши маводи мавҷуда, моҳияти зиддият ва низоҳои иҷтимоиро муайян қарда, таъсири назариявии онро ба рушди минбаъдаи ҷомеаи муосир нишон диҳад.

Муаллифи диссертатсия ба ҳайси навгонӣ масъалаҳои муҳимтарини мавзуро, ки дар натиҷаи таҳқиқ муайян шудаанд, пешниҳод намуда, муҳтавои онҳоро ҷиҳати химоя пешниҳод намудааст, ки мувофиқи мақсад мебошанд. Аз ҷумла:

1. Муаллифи диссертатсия назария ва методологияи таҳқиқи зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ мавриди бознигарӣ қарор дода, ҷойгоҳи ҷунун парадигмаҳо, ба мисли фалсафаи конвенсиялизм, конструктивизми иҷтимоӣ, принципҳои парадигмаи синергетика ва диалектика ҳамчун таълимот дар бораи робитаҳои кулӣ ва инкишоф дар ҳалли зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ муайян қардаст;

2. Дар раванди таҳлили заминаҳои методологияи мавзуи таҳқиқшаванда, тағйирёбии мазмун ва шакли зуҳури мафҳумҳои “зиддияти иҷтимоӣ” ва “низои иҷтимоӣ” мушаххас қардонид шудааст;

3. Вижагиҳои робитаи тарафайни мутақобилаҳо дар зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон омӯхта шуда, ҷунун падидаҳо ба мисли ваҳдати миллӣ ва фарҳанги таҳаммулпазирӣ ҳамчун василаҳои ҳалли зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ ва устувор қардонии сулҳу суботи ҷомеа муқаррар қардидааст;

4. Дар шароити ҷаҳонишавӣ, вусъати бемайлоқи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ ва дар ин замина арзи вуҷуд намудани шаклҳои нави зуҳурёбии зиддияту низоҳои иҷтимоӣ – “ҷангҳои иттилоотӣ” ва таҳдиду хатарҳои онҳо ба рушди муназзамии ҷомеаи муосири Тоҷикистон муайян қардидааст;

5. Бо истифодаи қонун ва категорияҳои фалсафаи иҷтимоӣ ҷанбаҳои прагматикӣ зиддият ва низои иҷтимоӣ, яъне сабабҳо ва оқибатҳои зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ дар мисоли ҷанги шаҳрвандии таҳмилӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор дода шуда, аз он натиҷабардориҳо қарда шудааст;

6. Фарҳанги таҳаммулпазирӣ ва ваҳдати миллӣ ҳамчун воситаи муҳими ҷилавгирӣ аз зиддият ва низоҳои иҷтимоӣ мавриди таҳлили фалсафӣ-иҷтимоӣ қарор дода шудааст.

Натиҷаҳои ҷамъбастанӣ диссертатсия низ мувофиқи талабот буда, онҳоро метавон минбаъд барои иҷрои таҳқиқотҳои илмӣ дар соҳаи

фалсафаи иҷтимоӣ, ҷомеашиносӣ, сиёсатшиносӣ ва фарҳангшиносӣ, инчунин, ҳангоми таҳия намудани маҷмуаҳои таълимӣ-методӣ, тавсияҳои илмӣ-методӣ ва курси мухтасари лексияҳо оид ба масъалаҳои муосири илмҳои иҷтимоӣ мавриди истифодабарӣ қарор дод. Илова бар ин, маводи таҳқиқшуда, натиҷа ва хулосаҳои бадастомадаро ҳангоми хондани курсҳои махсус ва тадриси фанни фалсафаи иҷтимоӣ ва ҷомеашиносӣ низ истифода намудан мумкин аст.

Автореферат, монография ва мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф моҳияти диссертатсияро фаро гирифта, ба он ҳамоҳанг қарда шудаанд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Саидова Ситора Назаровна дар мавзӯи “Зиддият ва низоъҳои иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон ва роҳҳои ҳалли онҳо” (таҳлили иҷтимоӣ - фалсафӣ) аз рӯи ихтисоси 09.00.11 - фалсафаи иҷтимоӣ қори илмии анҷомёфта буда, ба талаботҳои пешниҳодгардида ҷавоб дода метавонад ва барои Ҳимоя пешниҳод қарда мешавад.

Хулосаи мазкур дар маҷлиси кафедраи таърихи фалсафа ва фалсафаи иҷтимоии факултети фалсафа қабул гардид. Дар ҷаласаи иштирок қарданд 17 нафар.

Натиҷаи овоздиҳии кушода, ҷиҳати ба Ҳимоя пешниҳод шудани диссертатсияи Саидова Ситора Назаровна ба тариқи зайл сурат гирифт:

Тарафдор - 17 нафар; зид - нест, бетараф нест. Суратҷаласаи №6 аз 18.01.2023с

Мудири кафедраи таърихи фалсафа
ва фалсафаи иҷтимоии факултети
фалсафаи ДМТ, н.и.ф., дотсент

Амирхон Ш.Т.

Котиб, дотсент

Давлатов П.Н.

Имзои Амирхон Ш.Т.
ва Давлатов П.Н.-ро тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДМТ

Тавқиев Э.

18.01.2023